

Received-Makale Geliş Tarihi 20.01.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 31.03.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(105), 608-614

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10926509

Doç. Dr. Sevgül Türkmenoğlu

<https://orcid.org/0000-0002-1704-8014>

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Van / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/041jzyp61>

Koku Romanının Anti-Kahramanı: Grenouille

Anti-Hero of the Scent Novel: Grenouille

ÖZET

Patrick Süskind'in, orijinal adı Das Parfum olan romanı 1985 yılında yayımlandığında büyük ilgi görmüştür. Roman yayımlandıktan sonra birçok dile çevrilmiş, 1987 yılında Türkçeye de Koku adıyla tercüme edilmiştir. Romanın fazla ilgi görmesinin sebebi, o zamana kadar edebiyatta benzerine çok rastlanmayan baş kahramanıdır. Romanın ana karakteri Grenouille, dünyaya geldiği andan itibaren bir tuhafıklar zinciri içinde yer alır. Büyüdükçe çevresindeki insanlardan farklı olduğu daha da belirginleşir. Doğduğu andan itibaren bedeninin hiç kokmaması ona özgü tuhaf durumlardan biridir. Buna karşılık hiç kimsede olmayan bir yeteneğe, olağanüstü bir koku alma duyusuna sahiptir. Hiç kimse tarafından değer verilmeyen ve önemsenmeyen Grenouille, yaşadığı sürece hep "öteki" olarak görülür. Bu duygu onun hayatında önemli bir dönüm noktası teşkil eder. İnsanlara duyduğu öfke Grenouille'nin sahip olduğu olağanüstü yeteneğini kendini ispat için kullanmasına zemin hazırlar. Ancak Grenouille bunu yaparken ahlaki normların gerektirdiği gibi davranmaz. İnsanlardan intikamını, onlara hükmederek alır. Bunu da sahip olduğu tek üstün vasfı olan koku alma konusundaki sıra dışı hassasiyetiyle gerçekleştirir. Bu çalışmada, Süskind'in sıra dışı kahramanı Jean-Baptiste Grenouille her yönüyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Patrick Süskind, Grenouille, Koku romanı, parfüm.

ABSTRACT

Patrick Süskind's novel, originally titled Das Parfum, attracted great attention when it was published in 1985. The novel was translated into many languages after its publication. It was translated into Turkish under the name Koku in 1987. The reason why the novel attracted so much attention was its protagonist, whose like had not been seen in literature until then. Grenouille, the main character of the novel, is in a chain of oddities from the moment he is born. As he grows up, it becomes more obvious that he is different from the people around him. One of her peculiarities is that her body has never smelled since the moment she was born. On the other hand, he has a talent that no one else has, an extraordinary sense of smell. Grenouille, who is not valued and ignored by anyone, is always seen as the "other" as long as he lives. This feeling constitutes an important turning point in his life. The anger he feels towards people paves the way for Grenouille to use his extraordinary talent to prove himself. However, in doing this, Grenouille does not act as required by moral norms. He takes his revenge on people by dominating them. It achieves this with its has only superior talent and its extraordinary sensitivity to smell. In this study, Süskind's extraordinary hero, Jean-Baptiste Grenouille, will be discussed in every aspect.

Keywords: Patrick Süskind, Grenouille, Koku novel, parfüm.

1. GİRİŞ

Patrick Süskind'in Koku romanı yayımlandığı günden itibaren en çok okunan ve edebiyat dünyasında ses getiren eserler arasında yer almıştır. Roman, on sekizinci yüzyılda Paris'te *Rue aux Fers* ile *Rue de la Ferronnerie* arasında *Cimetiere des Innocents* adı verilen sekiz yüz yıllık toplu mezarlık halini almış kimsesizler mezarlığının yanında kurulan bir balık pazarında, balık artıklarının bulunduğu bir tezgâhın altında gerçekleşen bir doğumla başlar. Sokaklarda yaşayan anne, babası belli olmayan bebeğini dünyaya tek başına getirir. Daha önce benzer biçimde dört doğum daha yapmıştır. Dünyaya getirdiği diğer sağlıklı bebekler gibi bu bebeği de doğurduktan sonra sokakta bırakıp gitmeyi düşünürken, ağlamaya başlayan bebeği birilerinin fark edip almasıyla bebeğin hayatı kurtulur. Anne ise kolluk kuvvetlerine teslim edilir ve daha önceki bebeklerinin de ölümüne sebep olduğu için kafası kesilerek idam edilir. Bu derece sıra dışı bir şekilde dünyaya gelen bebeğe *Jean-Baptiste Grenouille* adı verilir. Grenouille, annesiz ve babasız olduğu için teslim edildiği kilisedeki rahip tarafından bir süt anneye verilir. Grenouille, tuhaf bir bebektir, kokusu yoktur. Bu sebeple, hiç kokmamasından tedirgin olup korkan süt anneler tarafından her seferinde rahibe geri getirilir. Sonunda Madame Gailard adındaki bir kadın onu kabul eder. Grenouille büyüdükçe tuhafıkları da artar. Öncelikle diğer bebekler gibi hassas ve narin değildir. Çocukluğunda sürekli ufak

tefek kazalarla çeşitli şekillerde yaralanır. Bu yaralardan kimileri vücudunda kalıcı izler bırakır. Konuşmayı ve okuma yazmayı çok geç öğrenir. Birçok yönüyle akranlarından geridir. Bir özelliği hariç: Grenouille'nin çok keskin ve dünyada eşi benzeri olmayan bir koku alma yeteneği vardır.

Sekiz yaşına geldiğinde Grimal isimli bir dericinin yanında çalışmaya başlar. Buradaki insanlık dışı çalışma koşulları altında hayatta dirençli olmayı öğrenir. İşine devam ederken bir gün kızıl saçlı bir kız görür. Olağanüstü bir koku alma yeteneğine sahip olan Grenouille genç kızın kokusuna âşık olur. Ne pahasına olursa olsun bu kokuya ulaşması gerektiğini düşünür. Bunun için genç kızı öldürür. Bütün kokusunu içine çekerek alır. Bu ilk cinayetinin arkası daha sonra gelecektir. Grenouille daha sonra ikinci işine başlar. Baldini adında bir parfüm ustasının yanında çalışır. Burada koku üretmeyi ve damıtmayı öğrenir. Çıraklık aşamasını geçtikten sonra on sekiz yaşındayken Paris'i terk eder. Çünkü hayatı boyunca hiç kimse tarafından sevilip önemsenmediğini fark eder. Bu farkındalık onun insanlara olan öfke ve nefretini artırır. Şehirden uzak bir yanardağın eteğinde tesadüfen bulunduğu bir mağarada inzivaya çekilir. Burada yedi yıl boyunca doğada bulduğu ve bir insanın yiyemeyeceği haşerat ve bitkilerle beslenir. Yedi yıl sonra o mağaradan çıktığında iç hesaplaşmasını yapmış, insanlarla olan münasebetini muhakeme etmiştir. Artık çok güçlü, öfkesinin zirvesinde biri olarak ve “devleşmiş” bir halde şehre döner.

Grenouille, O mağarada ilk kez “kokusuz” bir insan olduğunu fark eder. Kendisi kokusuz olsa da herkese kendini kabul ettirecek keskin bir koku alma yeteneği vardır. Bu yeteneğini kullanarak üreteceği parfümle insanlara kendini fark ettirmeye karar verir. Koku yapımında uzmanlaşmak için bir ustanın yanında çalışmaya başlar. Bu konuda uzmanlaşınca rastladığı kızıl saçlı bir genç kızı daha öldürür ve kokusunu elde eder. Daha sonra benzer şekilde başka genç kızları da öldürür, kokularını alır. En son öldürdüğü Laure isimli genç kızın kokusunu da ele geçirdikten sonra yakalanır. İdama mahkûm edilir. Cezasının infaz edileceği, on binlerce kişinin toplandığı meydana getirildiğinde öldürdüğü genç kızlardan elde ettiği kokularla yaptığı olağanüstü parfümü başından aşağı boşaltır. Bu kokuyu alan genç kızın babası da dâhil on binlerce kişi kokunun etkisiyle kendilerinden geçer ve Grenouille'ye adeta âşık olurlar. Kimse onun cinayet işlediğine inanmaz. Sonuçta suçsuz olduğu rapor edilir. Başka biri, Grenouille'nin yerine suçlu ilan edilip idam edilir.

Grenouille, amacına ulaşmış ve insanları kendine âşık etmiştir. Ancak daha sonra istediği duygunun bu olmadığını fark eder. Çünkü ürettiği parfüm, Grenouille'nin kendisinin kokmasına imkân vermemektedir. Bu durumun verdiği karamsarlıkla ve sevgisizlik hissini ağır basmasıyla ölmeye karar verir. Bunun için mekân olarak dünyaya gözlerini açtığı balık halini seçer. Ne de olsa burası, Grenouille'nin hikâyesinin ve romanın başladığı yerdir. Buradaki boş bir alana gelir. Fahişelerin, katillerin, serserilerin meskeni olan bu meydanda, öldürdüğü genç kızların kokusundan ürettiği parfümü üzerine döker. Etraftaki insanlar bu koku ile kendilerinden geçerek Grenouille'ye büyük bir sevginin saikiyle saldırırlar. Her biri Grenouille'nin üzerine atlayarak onu parçalara ayırır ve kopardıkları parçaları yerler. Böylece Grenouille, dünyadan hiçbir zerresi kalmadan ayrılır.

Koku romanının en fazla öne çıkan unsur, romanın aykırı kişisi Grenouille'dir. Roman boyunca Grenouille'nin tuhaf ve ilgi çekici hikâyesi dikkat çeker. Grenouille, o zamana kadar benzerlerine pek rastlanmayan tarzda bir roman kahramanıdır. Romanın başında derinliği olmayan bir karakter olarak dikkat çekse de kurgunun ilerleyen kısımlarında okuyucu onu beklemediği bir biçimde görür. Romanın temel dinamiğini Grenouille'nin zaman içinde geçirdiği bu değişim ve dönüşüm oluşturur.

2. BİR ANTI-KAHRAMANIN PORTRESİ

Grenouille, bir anti-kahraman olarak romanda öne çıkar. Anti-kahraman roman kurgularında alışlagelen kahramandan farklı özellikler gösterir. “Bir kahramandan beklenen genel özellikleri taşımayan başkışı” (Albayrak Akyıldız, 2014, s.18) olarak ifade edilir. Geleneksel kahraman hem dış görünüşü hem de karakter yapısı itibariyle mükemmele yakın bir özellik gösterir. Güçlü, cesur, ilkeli, zeki, yakışıklı/güzel olan geleneksel kahramana karşılık anti kahraman korkak, zayıf, saf, bencil, çirkin olabilir. Rosenberg anti-kahramanın kötü karakter olamayacak kadar iyi, buna karşılık kahraman olamayacak kadar kötü olduğunu söyler (2008,s.52). Anti-kahraman, mutlak manada iyi ya da kötü değildir. Bu yönüyle daha hayatın içinden ve gerçekçidir. Grenouille de gerek dış görünüşü gerek karakter yapısı itibariyle bir anti-kahraman özelliği gösterir.

Roman, Grenouille'nin dünyaya geldiği andan itibaren mekânı bir koku unsuru üzerinden açar. Grenouille'nin dünyaya gözlerini açtığı yer Paris'in ve hatta “bütün krallığın en pis kokan yeri”dir (Süskind, 2019,s.11) Grenouille'nin kendini ifade ettiği temel özellik koku olduğu için yazar, daha

romanın başında okuyucuya kurgu mekânını koku üzerinden tanıtır. Romanın başlangıcında Paris, her türlü pis kokunun hâkim olduğu bir yer olarak tasvir edilir:

Sözünü ettiğimiz dönemde kentlerde, biz çağdaş insanlar için tasarlanması bile güç pis bir koku hüküm sürmekteydi. Caddeler gübre kokardı, avlular sidik, merdivenler çürümüş tahta ve sıçan yağı, havalandırılmayan odalar küflü toz, yatak odaları yağlı çarşaf ve nemli kuş tüyü yorgan kokar; lazımlıkların o keskin tatlı rayihasıyla dolardı. Bacalardan kükürt, tabakhanelerden yakıcı soda, mezbahalardan pıhtılaşmış kan kokusu gelirdi. İnsanlar ter ve yıkanmamış elbise kokardı. Ağızları çürük diş, mideleri soğan suyu, gövdeleri, artık pek genç de değillerse bayat peynir, ekşi süt, urlu hastalık kokuları yayardı. Irmaklar kokar, meydanlar kokar, kiliseler kokar, köprü altları ve saray içleri kokardı. Çiftçi de rahip de zanaatçı kalfası da ustanın karısı da kokar, bütün soylu tabaka, hatta kral bile yırtıcı bir hayvan gibi kokar, kraliçeyse ihtiyar bir domuz gibi kokardı, yaz olsun kış olsun. Çünkü bakterilerin çürütücü etkinliğine daha dur diyen olmamıştı on sekizinci yüzyılda; bu yüzden gerek serpilmekte gerek sönmekte olan hayatta, pis kokuların eşlik etmediği bir görünüm, yapıcı ya da yıkıcı bir insan eylemi yoktu (Süskind, 2019, s.10).

Paris genel itibariyle böylesine pis kokan bir şehirken Grenouille'nin doğduğu yer de kokunun “cehennem etkisi” (Süskind, 2019, s.10) gösterdiği, ceset kokusunun yoğun hissedildiği tiksinti uyandırıcı bir bölge olarak anlatılır:

Rue aux Fers ile Rue de la Ferronnerie arası, Cimetiere des Innocents denen yer. Sekiz yüz yıl boyunca buraya Hotel- Dieu'yle çevredeki küçük kilise cemaatlerinin ölüleri getirilmiş, sekiz yüz yıl günbegün düzinelerce kadavra araba araba taşınıp uzun çukurlara doldurulmuş, sekiz yüz yıl boyunca dehlizlere, kemikhanelere kemik üstüne kemik yığılmıştı. Neden sonra Fransız Devrimi'ne az kala ceset çukurlarından bazılarının tehlikeli biçimde çökmesiyle o tıklım tıklım dolu mezarlığın kokusu çevrede oturanları, artık protesto sınırında kalmayan gerçek ayaklanmalara sürükleyince burası kesin olarak işletmeye kapatıldı; yer yarılarak altındaki milyonlarca kemik ve kafatası Montmartre'in katakomplarına tıklandı, mezarlığın yerine de bir sebze meyve pazarı kuruldu (Süskind, 2019, s.10)

Bu detaylı mekân tasviri, dünyaya gelecek olan Grenouille'nin koku ile ilişkisini öne çıkarmak bakımından mühim bir ayrıntıdır. Grenouille işte böyle pis kokulu bir yerde kurulan bir balık halinde dünyaya gelir. Bu bölgedeki keskin koku şehrin adeta belirleyici özelliği olmuşken, Grenouille bu ortama zıt bir şekilde hiç kokmamaktadır.

Grenouille evlatlık verildiği ailenin yanında büyürken hayatın seyri adeta onun fiziki yapısının tuhaflaşması üzerine ilerler gibidir. Doğduğunda neredeyse ölüme terkedilmişken ağlayarak fark edilmiş ve bu sayede hayatta kalmıştır. Bir bakıma, daha doğar doğmaz hayatta kalma mücadelesini kendi başına vermiştir. Büyürken de benzer bir hayatta kalma mücadelesini devam ettirir. Onun yaşam şekli akranlarından bir hayli farklıdır; ruhsal ve duygusal bir gereksinimi yoktur. Bunun eksikliğini de duymaz. Büyüdükçe fiziki görünüşü eksiklik ve aksaklıklarla şekillenmeye başlar. Çocukluğu boyunca kolera, suçiçeği dizanteri, kızamık gibi birçok hastalık geçirir. Altı metrelik bir kuyuya düşer. Üzerine kaynar su dökülerek göğsünü haşlar. Grenouille, bütün bunlardan vücudunda izler taşır. “Geriye yaralar, sıyrıklar, çıbanlar” ve “onu topallatan hafif sakat bir ayak” (Süskind, 2019, s.27) kalır. Vücudundaki bu aksaklıklar onu daha da ötekileştiren, hayat karşısında daha görünmez hale getiren izlere dönüşür. Grenouille, doğduğu andan itibaren fark edilmeyen, varlığı ile yokluğu arasında önemli bir ayırım bulunmayan ötekileşmiş bir figürdür. Yaşadığı 29 yıl boyunca hiç fark edilmez. Onun bu fark edilmezliği “kokusuz” bir insan oluşuyla tuhaf bir bütünlük oluşturur. Silikliği, kokusuz oluşuyla doğru orantılı olarak devam eder.

Grenouille'nin verildiği süt anne Gaillard da tıpkı kendisi gibi birtakım farklı özellikler gösterir. “Çocukken babasından ateş kancasıyla alınca bir darbe yemiş”, “burnunun hemen üstüne, o günden beri gerek koku duyusunu gerek insan sıcaklığına, insan soğukluğuna olan aşinalığını, hem de her türlü coşkuyu yitirmiş” (Süskind, 2019, s.25) bir kadın olan süt anne, Grenouille için uygun bir koruyucudur. Öncelikle bu kadın da sevgi ve şefkatten yoksundur. Koku duyusunu, babasından aldığı darbe ile yitirerek Grenouille'nin aksine hiç koku almamaktadır. Bu buluşma bir bakıma birbirinin eksikliğini tamamlama anlamında trajik bir karşılaşmadır. Bunun yanında hiç kokusu olmayan Grenouille hiçbir süt anne tarafından kabul edilmezken Gaillard koku almadığı için, kokusu olmayan Grenouille'yi yadırgamaz. Bu sebeple Grenouille bu kadının yanında kalabilme imkânı bulur.

Grenouille hem büyüdüğü süre boyunca yaşadığı çeşitli talihsiz kazaların bedeninde bıraktığı kalıcı izler, hem doğuştan getirdiği bazı fiziksel kusurlarla görünüş itibariyle “çirkin” bir insandır. Fransızcada “kurbağa” anlamına gelen isminden başlayarak çeşitli hayvanlarla özdeşleştirilir. Ayrıca sevilme, önemsenme, değer görme gibi hislerle tanışmamış olması onun duygu dünyasının da çorak kalmasına sebep olmuştur. Roman boyunca “dirençli bir bakteri”, “kene kadar kanaatkâr” (Süskind, 2019, s.27) gibi ifadelerle anlatılır. Bu hayvanlaşma Grenouille’de, insanlardan kaçıp sığındığı mağarada yedi yıl boyunca yaşarken en üst seviyeye çıkar. Sığındığı mağaradaki yeme alışkanlığı bir insan için hiç uygun olmayacak ölçüde iğrenç ve sıra dışıdır. Daha ziyade vahşi hayvanlara özgü bir tarzda beslenen Grenouille, yedi yıl boyunca kaldığı mağarada küçük kertenkele ve karayılanları, kafalarını kopardıktan sonra deri ve kemikleriyle yutar. Zaman zaman mağara duvarında donup katılaştıran yaraları ve mağaranın önünde bulduğu ölmüş kargaları yer, duvarlarda oluşan yosunlarla beslenir, kayaların arasındaki sızıntıları yalayarak susuzluğunu giderir (Süskind, 2019, s. 131,142). Grenouille mağaradan çıkıp şehre döndüğünde onun yedi yıl boyunca yaşadığı tuhaf hayatı ve insanî olmayan beslenme şekliyle nasıl hayatta kaldığını merak eden bilim adamları onu inceleyerek, çeşitli tahliller yaparak bir tıp konferansında durumu ile ilgili çok ses getiren bir sunum yaparlar. Bu incelemelerin sonucunda onun yıllarca yaşadığı insani olmayan koşullarda dış görünüşüne “bir köstebekimsili”ğin (Süskind, 2019, s.152) hâkim olduğunu tespit ederler. Kısacası Grenouille hem yaşam şekli hem dış görünüşü itibariyle tıpkı bir hayvan gibidir.

2.1. Grenouille’nin Yedi Yıllık İnziva Dönemi Ve Dönüşümü

Grenouille’nin roman boyunca yaşadığı en ilginç süreç, Paris’ten ayrılarak Plomb du Cantal’da sönmüş bir yanardağın eteklerinde bulunan bir mağaraya sığınması ve hayatının yedi yılını burada geçirmesidir. Bu sürecin anlatıldığı bölüm romanda insana pek de benzemeyen bir mahluk olarak görülen Grenouille’nin iç dünyasına inilen bölümdür. Okuyucu burada Grenouille’nin toplumda hiçbir zaman kabul görmemiş bir “öteki” olarak portesini görür. Grenouille bu sırada 18 yaşındadır (Süskind, 2019, s.124). Bu yolculuğa çıkıp Paris’ten uzaklaşmaya karar verdiği andan itibaren “onu en çok rahatlatan şey insanlardan uzaklaşmak” (Süskind, 2019,s.125) olur. Bu bölümde Grenouille’nin asıl sorunun insanlarla iç içe iken yaşadığı huzursuzluk olduğu anlaşılır. Romanda belirgin bir şekilde dile getirilmese de kurgu boyunca Grenouille’nin aslında tek arzusunun insanlar tarafından fark edilmek olduğu sezilir. Yaşadığı şehri terk edip yolculuğa çıktığı anda nefretinin temel kaynağının insanlar olduğunu, bu sebeple de onu kokular içinde rahatsız eden tek kokunun insan kokusu olduğunu fark eder:

Kendisini Paris’te on sekiz yıldır, havanın fırtına öncesi ağırlığıyla bunaltan şeyin aslında bu koyu insan kokusu olduğunu ancak şimdi, kokudan kurtulmaya başladığında anlamıştı Grenouille. Bugüne kadar hep, büzülüp uzaklaşması gereken şeyin genel olarak dünya olduğunu sanmıştı. Oysa dünya değildi, insanlardı. Öyle görünüyordu ki dünyada, insanları boşalmış bir dünyada pekâlâ yaşanabilirdi (Süskind, 2019, s.125).

Grenouille’nin bu yolculuğunun temel amacı herhangi bir yere gitmek değil, insanlardan uzaklaşmaktır. Grenouille’in bu inziva için gelip mesken tuttuğu yanardağ eteğindeki mağara ve civarı da tıpkı kendi hayatı gibi hastalıklı ve eksiktir. Sönmüş yanardağın civarı vaktiyle akan lavların etkisiyle son derece çoraktır. “Kurşuni taştan dev gibi bir koniden oluş”an dağın etrafı da “sadece boz renkte yosun ve boz renkte çalılarla örtülü, şurasında burasında, çürük diş gibi birkaç sivri, toprak rengi kayayla yangınlarda kömürleşmiş birkaç ağacın yükseldiği, uçsuz bucaksız, çorak bir yayla”dır (Süskind, 2019:128). Etrafı bu halde bulunan bu çorak ve gri renkli bölgeye Grenouille tesadüfen gelmiştir. Tesadüfün onu getirdiği ve bir yanardağdan akan lavlarla gri, soluk ve ruhsuz bir hal almış bu bölge Grenouille’ye benzer. O da on sekiz yıllık yaşamı boyunca aldığı fiziki darbeler, yaralanmalar, hastalıklarla adeta çoraklaşmıştır. Üstelik bu çoraklaşma yalnız fiziken değil, ruhen de Grenouille’yi etkilemiş, onu türlü insanî his ve yaşantıdan uzaklaştırarak ruhsuz birine dönüştürmüştür.

Grenouille bu yanardağın eteğindeki mağarayı keşfettiğinde büyük bir sevinç duyar ve oraya yerleşmeye karar verir. Bu mağaraya yerleşme süreci onun kendini bulduğu bir süreçtir. Mağara ile karşılaşır karşılaşmaz büyük bir mutluluk hisseder. Bilindiği üzere mağara; edebiyat, sanat ve felsefede metaforik olarak sıkça kullanılır. En çok bilinen mağara metaforlarından biri, mağaranın anne karnına dönüşü simgelemesidir. Jung’a göre, kişi benliğinin kayıp parçasını ararken “parlak üst dünyayı terk edince tekrar kendi derinliklerine, çıktığı asıl kaynağa batar ve bedene ilk girdiği yarık noktasına, göbeğe geri döner. Bu yarık noktasına anne denir” Çünkü yaşam dalgasının insana ulaştığı yer de burasıdır (Jung, 2015, s.27). Grenouille’nin yolculuğunun sonunda mağaraya ulaşması Jung’un tespitine uygun olarak özüne dönüş gibidir. Jung, mağaranın yeniden doğuşu simgeleyen bir yer olarak insanın kuluçkaya yatıp yenilenme isteğiyle kapatıldığı bir oyuk olduğunu söyler. Mağarada bilinç dışı bir dönüşüm süreci gerçekleşir. Bir

bakıma bilinç ile bilinç dışı arasında bir bağ kurulur (Jung,2005, s. 66-67). Bu öze dönüş Grenouille'nin bu münzevi hayatında görülür. Grenouille, mağarayı görür görmez orada yaşama kararı alır. Hatta mağara içine yerleşme sürecinde roman boyunca okuyucunun onda hiç görmediği ölçüde bir sevinç içindedir. Roman boyunca Grenouille'nin hiçbir duygusuna rastlamayan okuyucu için bu tasvir, onun iç dünyasını az da olsa araladığını göstermesi bakımından önemlidir. Grenouille, mağaraya girdiğinde ilk hatırladığı şey, annesi olur:

Yerleşirken neredeyse kutsal bir yere girerken duyulan türden çekingenlik sardı içini. At çulunu, sanki bir sunağın örtüsünü örtüyormuşçasına özenle yere yayıp üstüne yattı. Bir cennet huzuru içindeydi. Fransa'nın en kimsesiz dağının başında, yerin elli metre altında, kendi mezarında gibi yatıyordu. Ömründe kendini bu kadar güven içinde hissettiği olmamıştı, anasının karnında bile (Süskind, 2019, s.131).

Grenouille'nin, insanlardan uzakta olmanın verdiği güvenle dış dünyanın kargaşasından korunaklı bir alana geçişin huzuru içinde olduğu “dışarıda dünya yanıp yıkılabilirdi, onun burada hiçbir şeyden haberi olmazdı” (Süskind, 2019, s.131) ifadesiyle dile getirilir. Mağaranın içinde kendisiyle baş başa kalan Grenouille, sessiz sessiz ağlamaya başlar ve böylesi bir mutluluk için kime teşekkür edeceğini bilemez (Süskind, 2019, s.132). Bu sahne, roman boyunca hiçbir duyguya sahip olmayan ve bir hayvan gibi yaşayan Grenouille'nin iç dünyasını yansıtan en önemli kısımdır.

Grenouille'nin hayatı boyunca herkesi ve her şeyi tanımlama biçimi koku üzerinden gerçekleştiği gibi, arınma ve yüzleşme süreci de kokular üzerinden olur. Mağaraya yerleşip mutluluktan ağlayacak kadar derin bir iç huzuruna kavuştuktan sonra hesaplaşmasının başlayacağı iç yolculuğuna geçer. Hayatı en başından, pis kokulu balık pazarının kirli tezgâhları altında dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren gözlerinin önünden geçer:

Bu taşkınlıkların olduğu yer-başka türüsü nasıl düşünülebilirdi ki- doğduğu günden beri karşılaştığı bütün kokuları ana çizgileriyle kazımış olduğu kendi iç ülkesiydi. Keyfini yerine getirmek için önce en eski, en uzakta kalmış kokuları belleğine çağırıyordu: Bayan Gaillard'ın yatakhaneindeki buğulu, düşmanca hava; kadının ellerinin derimsi, kuru kokusu; Papaz Terrier'nin sirke ekşisi soluğu, sütanne Bussie'nin sıcak, anacıl teri; Cimetiere de Inoncents'in leş kokusu, annenin katil kokusu. Böylece bir tiksinti ve nefret sefasına dalıyor, duyduğu dehşetin hazzından tüyleri diken diken oluyordu.

Bazen bu iğrençlikler aperatifi neşesini yerine getirmeye yetmediğinde, koku gezintisinde yolu uzatıp bir de Grimal'e uğruyor, ham, eti üstünde derilerin, tabak şerbetlerinin kokuşmuşluğunu tadıyor ya da altı yüz bin Parislinin yaz ortasındaki nemli, boğucu sıcakta yaydığı kokulardan oluşan ağır havayı burnunda canlandırıyordu.

Sonra birdenbire -yaptığı alıştırmaların anlamı da buydu zaten- bir patlayışla boşanıveriyordu içinde birikmiş nefret. Bir fırtına gibi geçiyordu üstünden, soylu burnuna hakaret etmeye yeltenen bütün bu kokuların. Buğday tarlasına dolu inmişçesine vuruyordu tepelerine tepelerine, bir kasırga gibi un ufak ediyordu mendeburları, sonra arıtılmış sudan oluşan, uçsuz bucaksız, her kiri temizleyen bir tufanda boğuluyordu. Ne haklıydı gazabında. Ne büyüktü öcü. Ah! Ne yüce bir andı bu! Grenouille, o küçük insan, heyecandan titriyor, vücudu bir şehvet hazzı içinde kasılıyor, sonra yay gibi açılıyor, öyle bir açılıyordu kibir an başını mağaranın tavanına çarpıyordu, sonra yine yavaş yavaş çöküyor, rahatlamış, derin bir doyuma ulaşmış halde yatıp kalıyordu. Gerçekten ne kadar hoş bir şeydi bu bütün bet kokuların varlığına son verme işi, ne hoş bir şeydi gerçekten... İçindeki dünyayı canlandıran tiyatronun oyunları arasında neredeyse en sevdiği numaraydı bu, çünkü ona, ancak büyük, kahramanca işlerden sonra yaşanan o hak edilmiş bitkinlik duygusunu veriyordu (Süskind, 2019, s. 134).

Bu mağara artık “onun ülkesi”, “eşi olmayan Grenouillistan”dır (Süskind, 2019, s. 135). Grenouille'nin bu mağarayı ülke olarak görmesi ve bu şekilde adlandırması kendi özüne dönüşünün en önemli yansımasıdır. Grenouille, geçirdiği yedi yılın sonunda mağaradan ayrılmaya karar verir. Bu yolculuğu yedi yıl sürmesi tesadüf değildir. Yedi senelik bu süreç için tercih edilen yedi sayısının, çeşitli din ve kültürlerde ifade ettiği anlamlar üzerinden seçildiği çıkarımına varma mümkündür. Eski Ahit'te Tanrı dünyayı altı günde yarattıktan sonra, yedinci günde dinlenmeye çekilir (Torebekkyzy, 2021:84). İslam inancında yine yedi sayısıyla karşılaşılır. Kâbe tavaf edilirken etrafında yedi kez dönülür. Gök, yedi kattan oluşur. Kuran'da bir ayette buna yer verilir: «Peki yedi göğün rabbi, yüce arşın rabbi kimdir?» diye sor” (Diyanet İşleri

Başkanlığı, 2024:Mü'minûn Suresi 23/ 86)¹. Yahudilikte yedi kollu şamdanın ışığı Tanrı'nın varlığını işaret eder (Atasağun,2001,s,132). Bunun yanında yedi sayısı tamamlanmışlığın, bütünlüğün, birliğin, göksel uyumun, devriliğin, tekâmülün, mükemmel düzenin, Göksel Yönetim'in İşlevselliği'nin sembolü olarak bilinir” (Ferah, 2012, s.21).

Bu bilgiler ışığında, Grenouille'nin yedi yıl boyunca kendi ile baş başa kalmak sureti ile iç yolculuğunun sonunda kendi tekâmülünü tamamladığını söylemek mümkündür. O zamana kadar kokusuz olduğunu tam manasıyla idrak etmemiş olan Grenouille, artık bunun farkındadır. Mağaradan çıktığında o artık değişmiş ve ne yapacağını bilen kararlı bir insandır. Tekâmülünü tamamladığı mağaradan, devleşmiş biri olarak çıkar. O zamana kadar onu görmezden gelen, varlığından haberdar olmayan insanlara karşı, kendini keşfetmiş biri olarak bir zafer edası içindedir:

“(…) Ayağa kalktı, iç dünyasının büyük Grenouille’u, bir dev gibi, bütün görkemi ve boyuyla ortaya dikildi; bir zevkti seyretmek bu devi -Kimsenin göremeyişine yazık diyeceği geliyor insanın! - sonra gururla, egemence çevresine baktı” (Süskind, 2019, s.135)

Grenouille mağaradan çıkarken “hem öğrenci, hem dünyaya yaratıcı olmak” (Süskind, 2019, s.137) fikrine sahiptir. O zamana kadar onu yok saymış, değersiz görmüş bütün insanlara karşı öfke ile doludur. Mağaradan çıktığında dış görünüşü de şeytani fikirleri ile uyumludur. Dizlerine kadar inen saçlar, göbeğine kadar inen seyrek sakalı, kuş pençesine dönen tırnakları, kol ve bacaklarından lime lime dökülen derisiyle korkunç bir görünüme sahiptir. Bu sebeple şehre girene kadar yolda karşılaştığı birçok insanın korkarak uzaklaşmasına sebep olur. (Süskind,2019, s. 147). Grenouille, daha sonra şehirde temizlenip arınarak vücudundaki kusurlarla hayatına kaldığı yerden daha da güçlenmiş ve adeta öfkesinin zırhını bürünmüş olarak devam eder. Koku damıtmayı ve parfüm yapımına dair incelikleri öğrenir.

2.2. “Kokuların Tanrısı” Grenouille

Mağara dönüşü zaten kısmen bildiği parfüm üretme işini daha da ilerletir. Grenouille, kendini koku üretmekte adeta bir tanrı gibi görmeye başladığı bu süreçte çok tehlikeli bir karar alır: Ham maddesi insan olan bir parfüm üretmek. Kokusuz ve kimliksiz Grenouille daha önce deneyimlediği, bir genç kızın kokusunu elde etme arzusunu yeniden hayata geçirir. Bunun için yine cinayet işler. Öldürdüğü kızların kokusunu bir çarşaf aracılığıyla damıtarak alır. Bu kokulardan dünyada eşine rastlanmayacak kokular üretir. Bu şekilde birçok genç kadını öldürür. Son cinayetinde yakalanıp yargılanır ve idama mahkûm edilir. Cezasının infazına götürülecekken yola çıkmadan önce yanında taşıdığı bu kokuyu üstüne boşaltır. O zamana kadar ondan nefret eden kasaba halkı, öldürdüğü genç kızın babası da dâhil olmak üzere, Grenouille'den yayılan kokuyla kendilerinden geçerler. Hiçbiri Grenouille'nin katil oluşunu kabul etmez. Romanın bu kısmı Grenouille'nin bütün amacının gerçekleştiği yerdir. Çünkü idam için getirildiği ve on binlerce insanın bu idamı seyretmek için geldiği meydana onu gören herkes, üzerine boşalttığı parfümünün kokusuyla adeta kendilerinden geçer. Onu alana getirmekle görevli memurlar önünde diz çökerler:

Grenouille arabanın açık kapısında dikiliyor, kımıldamıyordu. Yanındaki uşak diz çökmüş, bununla da kalmayıp eğildikçe eğilmiş, Doğu'da sultanın ve Tanrı'nın huzurunda âdet olan toprağı öpme duruşunu almıştı. Bu haldeyken bile titriyor, sallanıyor, daha da alçalacak, yüzükoyun yere yatacak kadar, yerin içine, altına girecek kadar alçalacak gibi oluyordu. (Süskind, 2019, s. 246).

Grenouille arabadan iner inmez insan üstü bir varlıkmiş gibi bir tepkiyle karşılanır. “O, dünyanın en pis yerinde kokusuz olarak doğmuş olan, çöpün, çamurun, kokuşmanın içinden gelen, sevgisiz büyümüş, sıcak bir insan ruhu olmadan sırf inatçılığın ve iğrentisinin verdiği güçle yaşayan, ufak kamburu çıkmış, topallayan, çirkin, herkesin sırt çevirdiği, içi de dışı da mendebur Jean Baptiste Grenouille” iken (Süskind, 2019, s.249) kendini bütün halka sevdiren bir tanrıya dönüşür. “Hem de kiliselerde barınıp pis pis günnük kokan o Tanrı'dan çok daha görkemli bir Tanrı"dır (Süskind, 2019, s. 249). Grenouille, idama giderken üzerinde “mavi bir elbise” (Süskind, 2019, s.245) vardır. Mavi, göğün rengi olarak Hristiyanlık sanatında tanrısalığın, dünyevi olmayanın ve romantikliğin temsilinde (Şenyapılı, 1996, s.115) kullanılan bir renktir. Kurguda Grenouille'nin mavi renk tercih etmesinde kendini bu meydana girerken bir tanrı gibi kudretli görmesinin rolü vardır. İnsanlar, kokunun tesiriyle “Demin arabadan inen mavi elbiseli adamın kesinlikle katil olamayacağı” (Süskind, 2019, s.245) inancını derinden hissederler. Grenouille, duyduğu öfke, nefret

1 Diyanet İşleri Başkanlığı (2024), Mü'minûn Suresi 23/ 86) <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/M%C3%BC%min%C3%BBn-suresi/2757/84-90-ayet-tefsiri>

ve silikliğinin intikamını bu şekilde on binlerce insandan, hem de hepsini bir araya toplayarak almış olur. Hayatta en çok yapmak istediği şeyi gerçekleştirmiş olan Grenouille şehirden ayrılır. 29 yıl önce dünyaya geldiği Cimetiere des Innocents'in olduğu bölgeye gelir. Artık iyice kazılmış olan mezarlıkta kurukafalar ve kemikler etrafa saçılmıştır. Mezarlık ve balık halinin olduğu bu bölge Grenouille'nin burada doğduğu gün gibi kokmaktadır. Ceset kokusu sebebiyle etrafta hiç insan kalmamıştır. Grenouille için hayatının başladığı bu bölge hayatındaki son perdenin yaşanacağı yerdir. Mavi elbisesiyle geldiği alanda üzerine boşalttığı kokunun etkisiyle çevredeki insanlar tarafından hançer, balta ve kasaturalarla parçalanmış Grenouille yarım saat içinde "bir tek lifi bile kalmamacasına" (Süskind, 2019, s.262) insanlar tarafından yenilerek yeryüzünden kaybolur. Grenouille'yi yedikten sonra bu topluluğun hali dikkat çekicidir:

Yamyamlar yemekten sonra yine ateşin başında topladıklarında hiçbirinden tek söz çıkmadı. Kâh biri, kâh öbürü biraz geçiriyor, bir kemik parçası tükürüyor, sessizce dilini dişlerinin arasında gezdirip yutkunuyor, ayağıyla mavi ceketten arta kalmış bir parçayı ateşe itiyordu: Hepsi de azıcık utanma duyuyor, birbirlerinin yüzüne bakmaya cesaret edemiyorlardı (Süskind, 2019, s.262).

Bu son tasvirde insanın ne kadar vahşileşebileceği vurgusu da vardır. Grenouille dünyadan ayrılırken adeta insanın bu vahşi tarafını korkunç bir biçimde göstermek ister gibidir.

3. SONUÇ

Sıra dışı bir roman karakteri olan Grenouille silik, toplumun hiçbir kesiminden değer görmeyen bir figürdür. Hayatta kaldığı yirmi dokuz yıl boyunca en kuvvetli hislerden biri olan öfkeyi sürekli içinde biriktirir. Hiç kimse tarafından istenmediği ve görülmediği için içinde derin bir arzu olarak kendini ispatlama duygusu yatar. Onu katillğe götüren duygu, Grenouille'nin fark edilmek ve takdir edilmek arzusudur. Derin bir nefret duyduğu insanlara hükmedebilmek onun kendini gerçekleştirme serüveninin en önemli parçasıdır. İstenmeyen bir insan oluşu daha doğar doğmaz başlamıştır. Grenouille'nin dünyaya gözlerini açtığı şehir bile onu dayanılmaz derecede pis kokularla karşılar. Yaşadığı yirmi dokuz yıl boyunca kaderi tıpkı, doğurduğu bebekleri sokağa bırakıp ölüme terk eden annesininkine benzemiş ve o da bir katile dönüşmüştür. Grenouille, yirmi dokuz yıl sonra hayata veda etmek için, doğduğu balık haline gittiğinde artık doğduğu zamanki gibi silik ve değersiz değildir. O artık bir "tanrı"ya dönüşmüştür. Doğarken onu karşılayan iğrenç kokuların aksine, ölümler kendisinden yayılan olağanüstü büyüleyicilikteki kokuyla çevresindeki herkesi kendine hayran bırakır. Böylece ölüme giderken, doğduğu anda yaşamak durumunda olduğu her şeyi bir bakıma sembolik bir biçimde tersine çevirerek ve lehine sonlandırarak gider.

KAYNAKÇA

- Albayrak Akyıldız, H. (2014). Eylemsizlik ve anti-kahramanların dönüştürücü gücü üzerine. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(4), 17-29.
- Atasağun, G. (2001). Yahudilikte dinî sembol ve kavramlar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11(11), 125-156.
- Diyamet İşleri Başkanlığı (t.y.). <https://kuran.diyamet.gov.tr/tefsir/M%C3%BC'min%C3%BBn-suresi/2757/84-90-ayet-tefsiri>
- Ferah, H. (2012). *Dinlerde ve halk inançlarında sayı sembolizmi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. SB Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Jung, C. G. (2005). *Dört arketip*. (Çev. Saffet Murat Tura). Metis Yayınları.
- Jung, C. G. (2015). *Maskülen erilliğin farklı yüzleri*. (Çev. Didem Gamze Erdinç). Pinhan Yayınları.
- Rosenberg, R., S. (2008). *The psychology of superheroes*. Ben Bella Books.
- Süskind, P. (2019). *Koku*. (Çev. Tefik Turan). Can Yayınları.
- Şenyapılı, Ö. (1996). *Görsel sanatlar ve iletişim*. Sanat Yapım Yayıncılık.
- Torebekzyzy, L. (2021). Türk halk kültüründe ve edebiyatında yedi sayısı. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları, E-Dergisi*, 8(1), 82-91.